

Förord

Bygga-bo-dialogen är en frivillig överenskommelse som 44 aktörer i bygg- och fastighetssektorn samt regeringen har undertecknat. Bygga-bo-utbildningen är resultatet av ett av regeringens åtagande med följande lydelse:

”Regeringen åtar sig att verka för att ett nationellt kompetensutvecklings-program kommer till stånd för att så brett som möjligt sprida kunskaperna om, och öka engagemanget för, en hållbar utveckling av bygg- och fastighetssektorn och därmed bidra till att uppnå de uppsatta Bygga-bo-målen. Utbildningsinsatserna föreslås vara av kortare karaktär men återkommande.”

Bygga-bo-aktörerna har i sin tur förbundit sig att låta berörd personal genomgå kompetensutvecklingsprogrammet. Förutom aktörerna är utbildningen avsedd för samtliga verksamma inom bygg- och fastighetssektorn. Bygga-bo-utbildningen som inleddes hösten 2005 för målgrupp 1 (byggnadsarbetare, installatörer och anställda inom fastighetsförvaltning) utvidgades under hösten 2006 till att även omfatta målgrupp 2 (bygggherrar, projektörer, arkitekter, planerare, projekteringsledare m.fl.) och målgrupp 3 (driftstekniker/ingenjörer, fastighetsförvaltare m.fl.).

Utbildningen är tänkt att genomföras i två steg. Bygga-bo-dialogens sekretariat erbjuder en kostnadsfri tvådagarsutbildning till Bygga-bo-utbildare. Syftet är sedan att Bygga-bo-utbildaren sprider kunskaperna vidare, i första hand inom sin egen organisation, genom interna dialoger.

Bygga-bo-dialogens sekretariat vid Boverket ansvarar för Bygga-bo-utbildningen. I utbildningen ingår även en miljöutbildning för byggnadsarbetare enligt särskilt regeringsuppdrag till Boverket. Utbildningskonceptet är framtaget av Bygga-bo-dialogens sekretariat i samarbete med styrgruppen för Bygga-bo-dialogen. Utbildningsmaterialet är framtaget på uppdrag och i samråd med Bygga-bo-dialogen för målgrupp 1 och 2 av Svenska Miljöinstitutet AB (IVL) och Sveriges Provnings- och forskningsinstitut (SP) samt för målgrupp 3 av CIT Energy Management AB.

Syftet med detta kompendie är att stödja de interna dialogerna och att vara till nytta för dig som på egen hand vill gå tillbaka och studera de olika ämnena i Bygga-bo-utbildningen.

Lycka till!

Janna Valik
Boverkets generaldirektör

ByggaBoDialogen

Bygga-bo-dialogen är ett unikt samarbete mellan företag, kommuner och regeringen för att få en utveckling mot en hållbar bygg- och fastighetssektor i Sverige.

Vision : SÅ SER VÅRT SAMHÄLLE UT 2025

- **En framgångsrik svensk bygg- och fastighetssektor med internationell konkurrenskraft**
- **Ett hållbart samhällsbyggande för ett samhälle i förändring**
- **Effektiv användning av resurser**
- **En genomtänkt bebyggelse**
- **Resurseffektiv fastighetsförvaltning**

Det var denna vision, som skulle konkretiseras i konkreta åtaganden efter 2001. Även konkretiseringen gjordes i dialog mellan regeringskansliet och aktörerna.

Hållbar utveckling med energi och miljö i fokus

- Processer och metoder för att driva på utvecklingen.
- Frivilliga åtaganden från näringslivet.
- Svenska företags förutsättningar att konkurrera på en internationell miljöproduktmarknad.

Bilden visar ett möte under Bygga-bo-dialogens första fas inom Miljövårdsberedningens utredning 1998-2000.

Hållbar utveckling med energi och miljö i fokus

44 aktörer och regeringen har genom dialog enats om en frivillig överenskommelse kring konkreta åtgärder.

Överenskommelser undertecknades under 2003, 2007 och 2008.

Dialogen är sedan 2004 i fas 3 – implementeringsfasen.

Milstolpar – fas 1: dialog, deklaration

1998 Bygga-bo-dialogen startade 1998 på regeringens initiativ med ett uppdrag till Miljövårdsberedningen att främja frivilligt miljöarbete i näringslivet.

Miljövårdsberedningen valde att inleda dialog med bygg- och fastighetssektorn (Bygga-bo-dialogen) och handel/transport med dagligvaror (Framtida Handel). Båda sektorerna har stora miljöeffekter och möjligheter att påverka.

I dialog tog Miljövårdsberedningen och aktörerna fram "Vision för 2025", mål och strategier för en hållbar bygg- och fastighetssektor som gynnar ett hållbart Sverige". Deras slutresultat "Tänk nytt - tänk hållbart" presenterades 2000.

2000 Miljöministern och Bygga-bo-aktörer gjorde hösten 2000 en deklaration om att arbeta vidare för att nå en överenskommelse.

Alla åtaganden har tre gemensamma teman. Dessa tre teman är:

God inomhusmiljö

Effektiv energianvändning

Effektiv resursanvändning

Det är inom dessa tre områden som bygg- och fastighetssektorn har sin stora påverkan på människa och miljö. Det är därför i dessa tre områden som sektorn kan göra sina största insatser.

Milstolpar – fas 2 : överenskommelse

2001 Förhandlingar mellan regeringskansliet och deltagande företag och kommuner om överenskommelse och om konkreta åtaganden pågick 2001 - 2003.

2003 En första överenskommelse med åtaganden undertecknades av 31 företag, fyra kommuner, en myndighet och regeringen. Totalt 37 aktörer.

Överenskommelsen innebär:

- Att aktivt verka för hållbar utveckling i bygg- och fastighetssektorn
- Att arbeta för att dialogens mål kan uppnås
- Att genomföra gjorda åtaganden
- Att utveckla och följa upp dialogprojektet

Regeringen, företagen och kommunerna skrev under de åtaganden som passade deras verksamheter.

Ett trettiotal åtaganden

Aktörernas trettiotal åtaganden ryms under sju huvudrubriker:

- 1. Planera för ett hållbart samhällsbyggande!**
- 2. Se till helheten och byggnadsverkets hela livscykel!**
- 3. Skapa en effektiv och kvalitetsstyrd bygg- och förvaltningsprocess och nya garantiformer för hållbar utveckling!**
- 4. Förvalta byggnadsverk med energi- och miljöhänsyn!**
- 5. Klassificera byggnader!**
- 6. Forska, utveckla och utbilda för en hållbar bygg- och fastighetssektor!**
- 7. Följ upp och utvärdera**

Varje aktör väljer åtaganden som passar den egna verksamheten.

Åtagandena gör att Bygga-bo-dialogens mål uppfylls senast 2025.

Konceptet med dialog baserad på deltagarnas erfarenheter och på verkliga projekt togs fram av sekretariatet. Samtidigt scannades hur tidigare utbildningar och material fungerat:

*Hus&Hälsa från 2000
(<http://husochhalsa.formas.se>, som distansutbildning via internet),*

Bygg för hälsa och Miljö från 1998

Slutsats: bra material, som spreds ej som väntat. Ett annat och bättre sätt behövs.

Slutsats: byggnadsarbetare en efter-satt målgrupp med 0,5 utbildningsdagar/år som bör prioriteras och därför blev målgrupp 1= byggandet.

Målgrupp 2 = projekteringen - föreskrivande led (byggföretag, projektörer)

Målgrupp 3 = förvaltningen - tekniska förvaltare, driftingenjörer

IVL:s huvudkontor finns i Stockholm. IVL:s mål är att i samsyn mellan myndigheter och näringslivet ta fram vetenskapligt baserade beslutsunderlag för ett uthålligt samhälle. IVL är den organisation som står för att ta fram utbildningspaketet i sin helhet, de medverkar också som lärare i Bygga-bo-utbildningen.

SP vars huvudkontor finns i Borås har som uppgift att bidra till tillväxt och konkurrenskraft i näringslivet samt till säkerhet, god miljö och en hållbar utveckling i samhället. Från SP kommer flertalet av de lärare som medverkar på Bygga bo-utbildningen.

Milstolpar – fas 3 : implementering

2004 Bygga-bo-dialogens sekretariat inrättas på Boverket efter beslut från regeringen att stödja dialogen. Sekretariatet började arbetet 2004 och uppdraget är förlängt t.o.m. 2009.

Regeringens åtagande att skapa ett kompetensutvecklingsprogram förverkligas.

2005 Bygga-bo-utbildning för målgrupp 1 inleds.

2006 Utbildningen utökas med målgrupp 2 och 3.

2007 Nya överenskommelser träffas med nya och gamla aktörer. 44 aktörer samt regeringen finns 2008.

Aktörerna redovisar sina insatser på dialogens hemsida: www.byggabodialogen.se

Bygga-Bo-utbildningens innehåll

Ett av regeringens åtaganden är att skapa och driva ett program för nationell kompetensutveckling. Bygga-bo-sekretariatet ansvarar för detta.

Utbildningen baseras på:

- Vanliga exempel ur vardagslivet
- Vanliga situationer i arbetet med byggnader
- Deltagarnas egna erfarenheter och kunskaper
- Dialog

Tre teman finns i dialogens utbildning, mål och åtaganden:

- Hälsosam inomhusmiljö
- Effektiv energianvändning
- Effektiv resursanvändning

Bygga-bo-utbildningen utarbetades för ett nytt sätt att förmedla och inhämta kunskap:

- Dialogform mellan kursdeltagarna samt mellan kursdeltagarna och utbildarna är en ny pedagogik.
- Verkliga exempel från byggande och byggnader så utbildningen efterliknar deltagarnas yrkesliv.

Dialogens mål och åtaganden inom sund inomhusmiljö, effektiv energianvändning och effektiv resursanvändning återkommer i utbildningen. Här framhävs konsekvenser för tredje man = människa och miljö.

Upphandlingen av utbildningskonceptet och materialet konkurrerades ut. IVL + SP vann uppdraget.

Bygga-bo-utbildningens målgrupper

Målgrupp 1: Byggnadsarbetare, installatörer och fastighetsanställda m.fl.

Målgrupp 2: Byggherrar, projektörer, arkitekter, planerare, projektledare m.fl.

Målgrupp 3: Driftstekniker, driftsingenjörer, fastighetsförvaltare m.fl.

Samverkan sker med andra, t ex Energirådgivare och andra intresseföreningar.

Bygga-bo-dialogens effekter

Idag pågår:

- Bygg- och planeringsprojekt
- Bygga-bo-utbildning
- Projektet Miljöklassning av byggnader

Målet med Bygga-bo-utbildningen är att ge en övergripande bild över bygg- och förvaltningsprocessen samt att öka kunskapen om hur byggandet inverkar på förvaltningen av byggnaderna.

Spridningen sker genom att Bygga-bo-utbildarna själva vidareutbildar.

2005-2007 har 1 094 personer blivit Bygga-bo-utbildare. De har vidareutbildat ca 13 000 andra genom att

- starta vidareutbildning för kollegor
- vidareutbilda samarbetspartners
- integrera Bygga-bo-material i vanliga internkurser

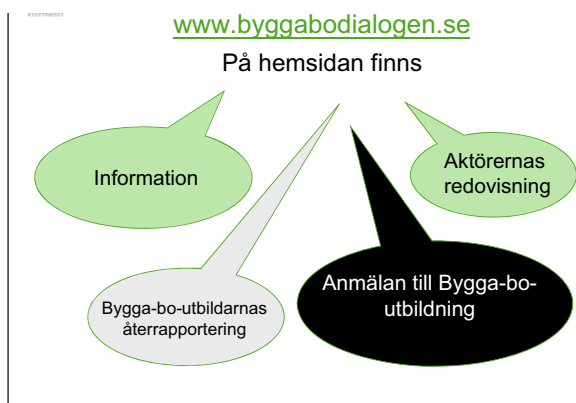
Bygga-bo-utbildning – steg 1 och 2

1. En kostnadsfri tvådagarskurs ges till Bygga-bo-utbildare med hjälp av professionella lärare. Du får handledningspärm, kompendie och utbildnings-CD. Du får diplom efter avslutad kurs.

2. Efter utbildningen kan du sedan själv handleda och vidareutbilda andra på ditt företag eller bland ditt företags samarbetspartners, exempelvis i form av arbetsplatsträffar och seminarier. Till din hjälp har du även filmavsnitt av föreläsningar från utbildningen.

För vidareutbildningen kan du kostnadsfritt beställa kompendier från Bygga-bo-dialogens sekretariat: www.byggabodialogen.se

- Engagera er idag och ta upp era egna erfarenheter!
- Lämna in er utvärdering av kursen.
- Ge senare också feed-back till IVL på hur er fortsatta utbildning av kollegor och samarbetspartners fungerar!

I vårpropositionen 2007 som offentliggjordes strax efter påsk framgick det att regeringen vill förlänga Bygga-bo-dialogen och också förstärka den.

För att stödja sekretariat, kompetensutvecklingsprogram samt uppföljning och utvärdering av pilotprojekt bedömer regeringen att berörda anslag under en treårsperiod – med start 2007 – bör öka med 13,5 miljoner kronor per år.

Genom denna satsning kan Bygga-bo-dialogen fortsätta att stödja och påverka utvecklingen mot ett hållbart byggande och en hållbar fastighetsförvaltning.

Undertecknanden 2007

I maj och november 2007 undertecknade 42 aktörer en ny överenskommelse med regeringen. I januari 2008 valdes Veidekke in som ny aktör. Totalt finns 43 aktörer samt regeringen.

- AB Electrolux
- AB Svenska Bostäder
- Akademiska Hus AB
- Alingsåshem
- AP Fastigheter AB
- Bengt Dahlgren AB
- Bostads AB Poseidon
- Bravida
- Familjebostäder i Göteborg AB
- Folksam
- Gillesviks Förvaltnings AB
- Gårdsstenbostäder AB
- Göteborgs Egnahems AB
- Göteborg stad
- Göteborgs stadsbostadsaktiebolag
- Hofors kommun
- HSB Riksförbund
- JM AB
- Kalmar kommun
- Karlstad kommun
- Landstinget Dalarna Landstingsfastigheter
- LB-Hus AB
- Locum AB
- Länsförsäkringar AB
- Länsförsäkringar bank
- Malmö stad
- Naturvårdsverket
- NCC AB
- Platzer Fastigheter AB
- Ramböll Sverige AB
- Regeringen
- Riksbyggen
- Saint-Gobain Isover AB
- SBC AB
- Skanska i Sverige
- Stockholms stad
- SWECO AB
- Tyréns AB
- Vasakronan AB
- Vasallen AB
- Veidekke AB
- White arkitekter AB
- WSP Sverige AB
- Älvstranden Utveckling AB

Undertecknanden 2007

Bygga-bo-dialogen utökades med tio aktörer under 2007.

Den 22 maj undertecknade befintliga Bygga-bo-aktörer en avsiktsförklaring att fortsätta arbetet i dialogen och sju nya aktörer inom bygg- och fastighetssektorn undertecknade överenskommelser och åtaganden med miljöminister Andreas Carlgren.

Några goda exempel i Bygga-bo-dialogen:

Det Goda samtalet

I Bygga-bo-dialogen tillämpas ett nytt arbetsätt som prövas i fyra Bygga-bo-kommuner: Karlstad, Kalmar, Hofors och Malmö.

”Det goda samtalet” innebär en hänsynsfull dialog mellan olika förvaltningar och berörda sakägare och syftar till att i ett tidigt skede se till helheten och hitta hållbara lösningar.

I Malmö arbetar man med exploatering av Västra hamnen, där 13 byggherrar deltagit för utformning av ett nytt bostadsområde.

Projekt Brogården, Alingsås

I Alingsås rustar Alingsåshem upp miljöprogramsområdet Brogården. Brogården innehåller 300 lägenheter från 1970.

Alingsåshems renovering av Brogården är värdefull för såväl de boende som kommunen och miljön. Solfångare och fjärrvärme med miljövänlig flis förser bostäderna med varmvatten. Energianvändningen kommer att sjunka från 216 kWh till 92 kWh per m², vilket är effektivare än nybyggnadsstandard.

Miljöklassning av byggnader

Ett stort antal Bygga-bo-aktörer deltar i arbetet med att utveckla ett frivilligt system för deklaration och klassificering av byggnaders miljökvaliteter. Systemet ska omfatta både nya och befintliga byggnader och mynna ut i en miljöklassificering beroende på byggnadernas energianvändning, miljöpåverkan och innemiljö.

Syftet med miljöklassning av byggnader är att genom olika incitament skapa drivkrafter för nödvändiga miljöinvesteringar.

Projekt Hamnhuset i Göteborg

Hamnhuset är ett samarbete mellan Älvstranden Utveckling AB, White arkitektur, VVS-konsulten Bengt Dahlgren AB och elkonsulten Ramböll.

Hamnhuset är ett led i företagets åtagande inom Bygga-bo-dialogen. Projektet, som rymmer 115 lägenheter, är det första större bostadshuset i landet som konstrueras för låg energianvändning, utan att göra avkall på standard och komfort.

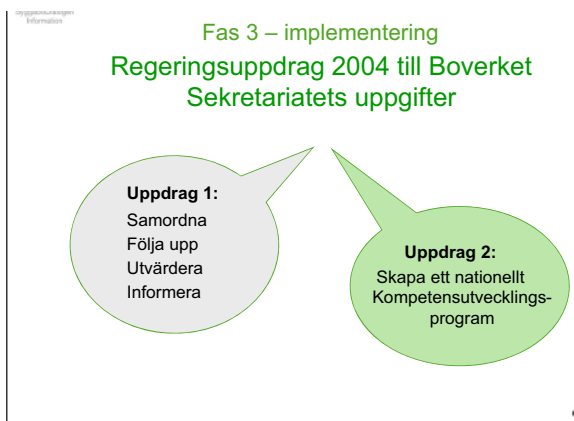
Det handlar om en energibesparing på minst 50 % jämfört med liknande bostadshus uppförda på konventionellt sätt.

Styrgruppen är Bygga-bo-dialogens "Riksdag" och fattar beslut om verksamheten. Styrgruppen sammanträder två gånger per år.

Mellan styrgruppsmötena har ett Arbetsutskott bestående av sju ledamöter samt ordförande. AU:s arbetsuppgifter är att bereda styrgruppens möten och genomföra de uppdrag som styrgruppen delegerar till AU.

Sekretariatet började sitt arbete 2004 och uppdraget är förlängt till och med 2009.

Sekretariatets uppgift är att samordna, följa, utvärdera och informera om Bygga-bo-dialogens arbete och resultat och att genomföra ett kompetensutvecklingsprogram för bygg- och fastighetssektorn.

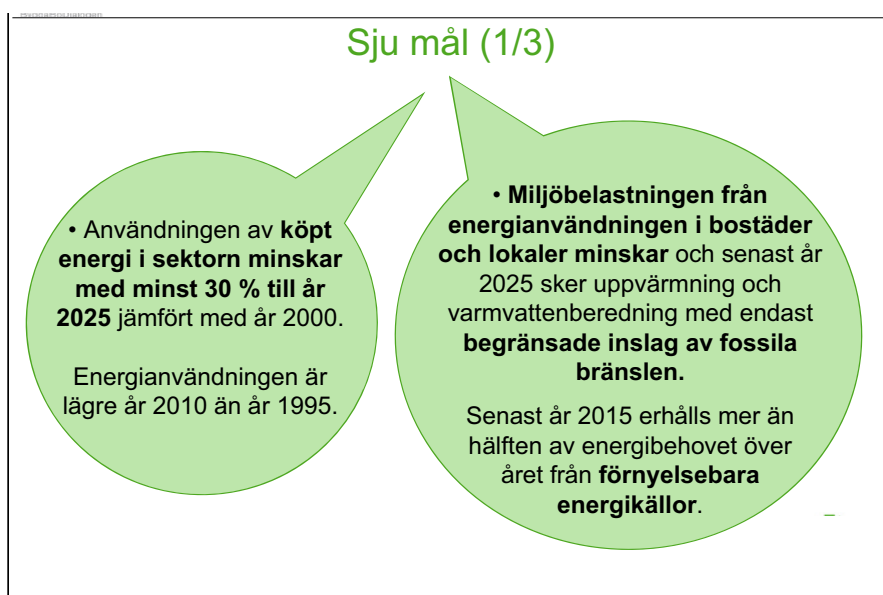
Verksamheten i Bygga-bo-dialogen redovisas årligen till regeringen.

I uppföljnings- och utvärderingsarbetet ingår också att se över och vid behov justera de mål som satts upp inom Bygga-bo-dialogen. Sekretariatet ska också utvärdera dialogen som arbetsform.

Aktörsredovisningar på hemsidan

Aktörerna redovisar själva vad de gör inom de åtaganden de skrivit under:

Bygga-bo-dialogens mål stödjer de svenska miljömål som riksdagen beslutat, se Miljömålsrådets webbplats www.miljomal.nu.

Byggvaror utan kända farliga ämnen kan sökas på www.bastaonline.se, som ständigt uppdateras av materialtillverkarna. Basta drivs i ett bolag ägt av Svenska Miljöinstitutet AB (IVL) och Sveriges Byggindustrier.

Större fastighetsägare och byggherrar utvecklar databasen www.milab.nu där byggvaror bedöms som "rekommenderas", "accepteras" eller "undviks".

Kretsloppsrådet har på www.kretsloppsradet.com listor på farliga ämnen som kan finnas i rivningsmaterial. Rekommendation och sammanvägd bedömning av olika produkter finns också på webbplatsen www.sundahus.se.

Sju mål (3/3)

• Mängden **deponerat avfall** exklusive gruvavfall minskar med minst 50 % till år 2005 räknat från 1994 års nivå samtidigt som den totala mängden genererat avfall inte ökar.

Senast år 2010 deponeras högst 25 % av avfallet från ny- och ombyggnad, fastighetsförvaltning samt rivning räknat i ton från 1994 års nivå.

År 2025 deponeras högst 10 %

• År 2010 är **uttaget av naturgrus** i landet högst 12 miljoner ton per år och andelen återanvänt material utgör minst 15 % av ballastanvändningen.

Målen för naturgrus har enligt Kretsloppsrådets uppföljning nåtts.

Målen för deponerat avfall hade enligt Miljömålsrådet nåtts 2005, då mängden deponerat avfall minskat med 50 procent.